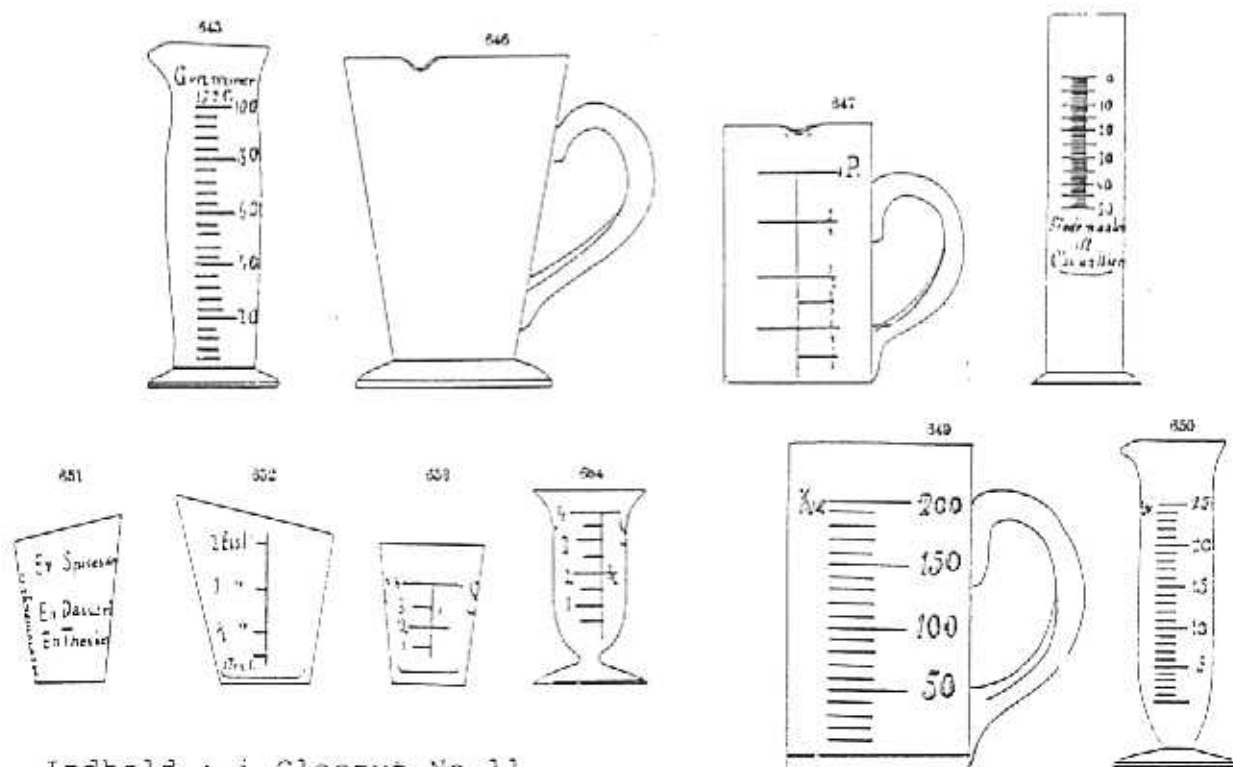

GLASNYT

Marts 1990

Udgivet af Glashistorisk Selskab Aalborg - Spartavej 3 9270 Klarup
Ansvarshavende Jørgen F. Rønnest og Poul Schjelder. Sekretær Irene Lyng

Indhold : i Glasnyt No.11

Referat : 04.10.89. Michael Bloch fortæller og viser glas.

28.10.89. Udflugt til FYN's "GLAS"

15.11.89. Mig og min samling. Irene M. Christensen

Mogens Schlüter : Vedr. GLASNYT juli.1989.

Jørgen F. Rønnest : Et "svar" til Mogens Schlüter.

- " - : Holmegaard Glasværks portionssukkerskål
kat. 1900, nr.235

- " - : Sangforeningen Brage's foreningsglas.

Arkitekt Michael Bloch, København fortæller og viser glas
fra sin store samling af presset glas m.m.

d. 4/10 - 1989 på ÅHM

Formanden bød som vanlig velkommen til de fremmødte medlemmer - der var fuldt hus - og til Michael Bloch og overlod ham ordet.

M.B. havde medbragt en mængde fine glas, der var anbragt på bordet til beskuelse. M.B. startede med at sige, at nogle måske havde den opfattelse, at han mest ville tale om presset glas, men det var ikke tilfældet, og det var der 2 grunde til. For det første ville han vise, at han også samlede på andet glas, og for det andet stod en stor del af de pressede ting på glasudstillingen i Fåborg.

M.B. foreslog herefter, at han kommenterede de enkelte glas, hvorefter de gik rundt - først på inderkredsen og derefter på yderkredsen. M.B. havde ikke lavet nogen liste eller notat over de medbragte ting - som de fleste samlere havde han tingenes historie i hukommelsen. Undertegnede har derfor udarbejdet en liste, der på nogle punkter er mangelfuld - det er ikke nemt at huske alt - hurtigt nedskrevet i notatform.

Listen:

1. krus m. gravering af bygning i felt & indskript. "Universitetet".
2. Vandglas, guillocheret & m. tekst: Til erindring om Holmegaard Glasværk, 21. juli 1902.
3. Lille krus m. emaljefelt & firkløver. Tekst: Erindring fra Vejle.
4. Minikrus med emaljefelt og bånd. Tekst: Skål.
5. Miniflaske (vase), lysegrøn m. emalje "Erindring fra Kbh."
6. Vandglas m. emaljedekor ifa. paddehat & flagstang. Tekst: Hilsen fra Middelfart.
7. Krus m. rosenmaling & felt, heri tekst "Venskab".
8. Krus m. rødbejse & tekst "Venskab".
9. Krus u/dekor. - samme form som nr. 8.
10. Vandglas m. ætset motiv & tekst: Marmorkirken.
11. Vandglas - optisk og tekst: Til fødselsdagen - bemærk tysk ö.

12. Krus - blått og tekst "Til fødselsdag".
13. Lille krus - lyseblått & tekst: "Kjøbenhavn".
14. Vandglas m. motiv & tekst i emaljetryk "Vrå Højskole".
15. Vandglas - opal m. overføringsbillede. F.G. kat. 1910, nr.2828.
16. Lille lågæske - opal m. violer & tekst: Erindring fra Viborg. Mærket 2868/93.
17. Vase - opal - m. overføringsmotiv: "Blomster".
18. Vase - opal - m. overføringsmotiv: "Sejlskib".
19. Vase - opal - m. overføringsmotiv: "Blomster".
20. Natlampefod - opal m. dekor. 3 svaler i emalje - mærket 1504/234.
21. Vase - mat (ætset) & emaljehjørner. I bunden: "Hilsen fra Fredericia".
22. Vandglas m. rosenmaling & devisesfelt "Af venskab".
23. Vinglas på fod m. knap - "Baril" - glat.
24. Snapseglass.
25. Vase - profileret - blå, ca. 1840. I M.B. familieejede i 5 generationer.
26. Overhængsglas - optisk stribet - violblå.
27. Sukkerfad - m. klippet rand & balusterfod - lys blå farve.
28. Sukkerfad - m. klippet rand & balusterfod - violblå farve.
29. Lommeflaske - klar m. ætset tekst (vers). Dansk glas fig. 319.
30. Lille flaske m. skruelåg og ætset dekor. & tekst.
31. Lille kop (minikrus), ætset m. ranke & tekst: Den artige Dreng.
32. Vinglas - dråbeform
33. Vinglas - dråbeform (større).
34. Jernbaneglas
35. Frimurerglas m. bøjet fod - (Kraftig bøjet fod).
36. Vandglas - studsglas (klar).
37. Lommeflaske - søblå - til patentprop m. jægermotiv (hare m. 2 ører).
38. Hyacintglas - opt. mønster - ovalt - brunt.
39. Krus - presset m. oliver & facetter. KG. planche D nr. 744.
40. Fad - presset - "udvalset form", klart.
41. Kande - lille - fastblæst - olivengrøn m. mørke udfældninger, ikke lus.

42. Dobbeltskål m. 2 hanke - mundblæst - klar, irriseret.
43. Glas - i gråblå sats.
44. Frimurerglas m. hul stilk.
45. Snapseglas - spidsglas - opt. sribet (form som HG 1853 nr. 28).
46. Ølglas - buget (tønndeform) - riflet.
47. Vandglas - cyl. form - riflet.
48. Punchglas - planslebet på fod og rand (form som HG 1853 nr. 25.)
49. Vandglas - tønndeform - glat.
50. Snapseglas - Wellington m. fastblæste facetter - kuglet (form som HG 1853 nr. 26).
51. Fløjte - HG. kat. 1853 nr. 3 (champagneglas, slebne).
52. Fløjte - spidsglas.
53. Fløjte - spidsglas (identisk m. nr. 52).
54. Vandglas m. ætset tekst: "Roskilde Banegård, L. Jepsen".
55. Mederakaraffel m. 4 rigler - glat.
56. Mederakaraffel m. 3 rigler - facetter på & mellem rigler.
57. Sukkerfad m. stilk m. knap - opt. sribet & vredet - klar.
58. Krus - opt. kuglet - klar. Initialer og årstal på kanten: S.P.A. 1867.
59. Krus m. tinlåg - i låget medaljeon af Fr.d. V's kontrafej.
60. Krus m. smukt graveret våbenskjold.
61. 1/8 pot klar lommelærke - ternet helt ned & m. sideribber.
62. Krus - fastblæst - klar - HG. kat. 1853. Hankeglas nr. 4.
63. Snapseglas m. egeløvsslibning.
64. Vinglas på stilk m. knap - graveret m. pileblade.
65. krus - riflet tønndeform m. pilebladsgravering & initialer: M.R.D.
66. Krus - glat - cyl. form m. pilebladsgravering & initialer: K.S.J.S.

M.B. havde udvalgt tingene, så de havde bred interesse. Til hver ting havde han en kommentar - det var karakteristisk for gennemgangen, at han i langt de fleste tilfælde var yderst varsom med at tillægge noget glasværk tingenes oprindelse - dertil ved vi idag alt for lidt, og det gælder ikke

blot anonyme ting, d.v.s. glatte uden dekor. af nogen art. Også ting - der er dekoreret i.f.a. slibninger, ætsninger og emaljedekor. - kan det tit være svært at bestemme, da forskningen på mange områder stadig ikke er langt nok fremme.

Her er nogle af M.B.'s kommentarer vedr. de enkelte pkt. iflg. liste.

1. Kruset er fra Flensborg Glasværk - iflg. Harald Roesdahl - det forestiller universitetet i Kbh., idet man kan se Petri Kirke i baggrunden.
2. Helt sikkert fremstillet på Holmegaard Glasværk.
7. Sandsynligvis Conradsminde eller Myhlenberg, det stammer fra en gård ved Hammel. Satsen grå.
Det gør iøvrigt også tøndeglasset pkt. 23.
14. Vandglas "Vrå Højskole": det er 99% sikkert fremstillet på Fyns Glasværk.
15. Katalogstykke. Vist i KG & FG. katr. 1910 med det "kvindetræt".
- 16 & 20. Disse ting var mærket m. numre i bunden. M.B. sagde, at her stod man over for en mærkning, der muliggjorde at bestemme tingenes oprindelse - i det her tilfælde Fyns Glasværk. Han berørte herunder den engelske mærkning af presseglas.
- 17-19. Former vist i KG & FG. kat. 1910 (som nr. 2867 & 3363), men med andre overføringsbilleder.
22. Sandsynligvis HG. Købt i Næstved 1975 af handlende - der var ansat ved skifteretten, og som var deltids antikvitetshandler. Holmegaard Glasværk har et identisk i studiensamlingen (ca. år 1850-70).
29. Vist i Glasbogen fig. 319: M.B. oplyste, at han aldrig var stødt på en glat - de har nok været usælgelige, da de kom frem.
31. Kastrup Glasværk. Ranken er den samme, som er anvendt på fadet af bl.a. hjorteosteklokker.
35. Med stor sandsynlighed tysk - ikke dansk, dertil er den bøjede fod for høj.
37. Ikke set andre.
38. Sjældent hyacintglas. M.B. spurgte om nogen kendte det - et medlem havde også et brunt.
39. Vist på KG plance D nr. 744. Det havde voldt ham lidt besvær at bestemme det, da det kunne købes, indtil han kom i tanke om, at plancen er spejlvendt - hvilket ikke

nr. 15.

2828

nr. 17-19.

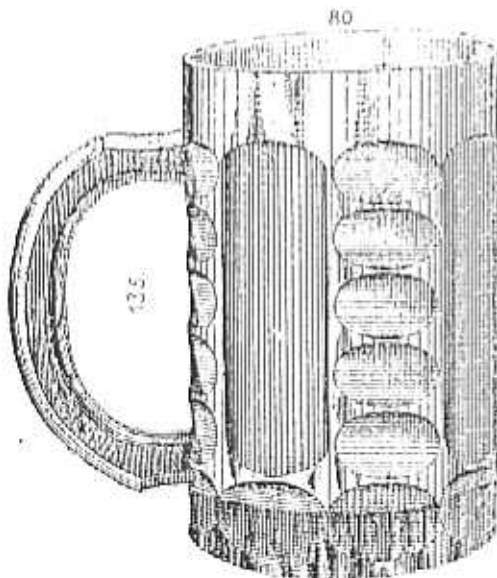

3363

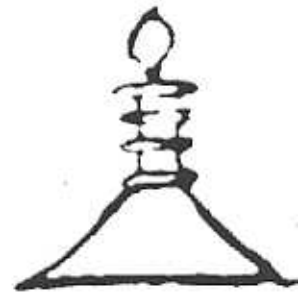
2867

nr. 39.

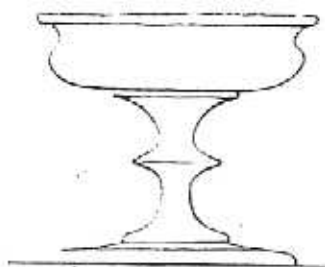
N° 744

nr. (55) & 56.

Maderakaraffer
(spidse med sleben Prop)
heel slebue

nr. 57

*Silberfad
nr. 57
Lindholm 1821*

nr. 62.

*Kantglas
nr. 62*

- er uden betydning i dette tilfælde.
40. Fadets mønster identisk m. presset sukkerskål vist i Aalb. kat. som nr. 192. M.B. mente, at fadet er "udslynget" af denne skål - ved indvarmning, hvilket Gunnar Brocks, der er tidligere hyttemester på Fyns Glasværk, gav ham ret i sagtens kunne lade sig gøre.
 41. M.B. mente, at denne kande var amerikansk og fra omkring år 1800. Disse kander er meget efterspurgt i USA og koster priser, som vi danskere ikke drømmer om. Kanden havde M.B. set på et blandet katalognummer på en auktion - her blev det for dyrt. Da han ved en senere lejlighed kom ved den antikvitetshandler, der havde købt nummeret, købte han kanden meget rimelig, for den satte den handlende ikke pris på - han havde købt nummeret pga. noget andet.
 42. En meget spændende ting, men svær at bestemme - kan være norsk (Nøstetangen, Hurdal) eller måske venetiansk. Muligvis jordfund pga. irriseringen.
 - 55-56. HG. kat. 1853, Mederakaraffel: I glasbog vist en stammende fra slægten Danneskjold-Samsøe (fig. 274), nu i HG studiesamling - den har 4 rigler, men i kat. 1853 er karaffen vist m. 3 rigler. Slibningen på nr. 56 findes vist på anden karaffel i HG. kat. 1853 (se do. side 18).
 57. Muligvis HG. kat. 1853 sukkerfad nr. 5, der i kat. er vist glat, men svær at bestemme.
 60. M.B. håber at få bestemt våbenskjoldet, han har en aftale med en heraldiker.
 61. Sjælden lommelærke, kendes kun i det ene eksemplar, hvilket Bent Wolstrup, der også var tilstede, gav ham ret i.
 62. Kun 3 eksemplarer kendes - MB. og B. Wolstrup bekendt.
 - 64-66. Holmegaard Glasværk - slebet af Iserhorst, der var glassliber dér i 40 år.

Efter denne gennemgang takkede formanden Michael Bloch for en interessant aften og overrakte ham en gave - som han blev bedt om at pakke ud. Gaven var en presset skål på fod i.f.a. blad - en rigtig klunkeform. Den stod vist øverst på M.B.'s ønskeseddel - ihvertfald vil den gøre sig i hans presseglas-samling - den var muligvis svensk.

Udflugt til Fyns Glasværk, Glasudstilling i Fåborg og Antikcenteret Mullerup d. 28. okt. 1989.

Vi startede som planlagt kl. 07.30 fra Aalborghallens P-plads og efter et par opsamlinger i Hobro og Århus og et kort ophold, for at nyde vor medbragte formiddagskaffe, nåede vi Odense og Fyns Glasværk i god tid.

På Fyns Glasværk blev vi budt velkommen af ingeniør Flemming Madsen, der er administrativ leder af Fyns Glasværk og Mogens Schlüter, som ankom næsten samtidig med os.

Da vi var i god tid, startede vi besøget med en rundgang i hytten med Flemming Madsen som rundviser. Han fortalte om produktionen, som næsten udelukkende er belysningsartikler og emner i opalglas, samt om arbejdsvilkår og arbejdsmiljø. Bl.a. fortalte han, at værket har en "idekasse", her var der indkommet 160 forslag sidste år, disse ideer bliver så taget op til debat mellem medarbejderne på 4 årlige møder. Et resultat af det var, at medarbejderne selv havde "fikset" miljøet op og i farver, de kunne lide.

Vi så også administrationen, iøjefaldende var her den udsmykning, der i de senere år er foretaget med gamle glasmagerrekvisitter: piber, sakse, tænger, forme m.m.

Herefter spiste vi vor medbragte mad i deres hyggelige kantine. Efter spisningen fortalte Mogens Schlüter om Fyns Glasværks særlige historie, som er medvirkende til, at værket har en særstilling inden for glasværker, hvad angår beholdning af gamle glasmagerrekvisitter. Hvor andre værker f.eks. kun har gemt en jernform, så står de på Fyns Glasværk i lange rækker, og det gælder alt. Årsagen skal søges i, at Fyns Glasværk, da det beskæftigede flest, havde 600 medarbejdere - det var i 30-erne. Herefter gik staben stille og roligt nedad af forskellige årsager, således at der idag kun er 60 medarbejdere. Værket havde ikke som andre værker konstant pladsmangel, og netop derfor blev mange "ting" bevaret - der var jo plads nok.

Efter denne introduktion takkede formanden Mogens Schlüter og Flemming Madsen for, at de ville "se" os på værket, med

lidt "vådt".

Herefter var der lejlighed til et kort besøg i glasboden, inden vi gik i prøvesamlingen, som faktisk var opdelt i 2 afdelinger. En, som hovedsagelig omfattede ting fra de sidste ca. 30 år, hvilket var langt den største, og som rummede mange overraskelser mht. ting, man kendte, men som man ikke var klar over, var fremstillet her.

Den ældre, men mindre prøvesamling, var anbragt i et stort rum, som foruden den ældre prøvesamling også rummede en masse arkivalier: produktionsbøger af forskellige slags, en masse jern- og lerforme samt hylstre (flaskeholdere) m.m.

Efter den hyggelige introduktion og forevisning af Fyns Glasværk sagde vi farvel og tak til Mogens Schlüter og Flemming Madsen, hvorefter vi i bussen satte kurs mod Fåborg. Besøget på Museet her med glasudstillingen "Fyns Glasværk" var en stor oplevelse - her var så at sige hele Fyns Glasværks produktion præsenteret.

Fortegnelse over udstillingen, som indholdt 13 montre:

Montre 1: blandet montre med mundblæste ting - her var sylteglas, patteflaske, sukker & flødesæt, mælkeskål m.m.

Montre 2: En meget spændende montre med marmorerede grå/hvide emner af især vaser men også en enkelt lågkrukke - desuden syreætsede overfangsvaser, hvor en enkelt var signeret "Behr", samt div. emner med nærmest lystre (grøn) overflade.

Montre 3: En montre forbeholdt petroleumslamper - her var så at sige alle teknikker og farver repræsenteret.

Montre 4: En montre udelukkende med slebne emner: kander, skåle, fåde & assietter.

Montre 5: Her var udelukkende hyacintglas i mange modeller og farver.

Montre 6: Indholdt pressede emner - især isfade, assietter,

skåle og studsglas i mange farver.

Montre 7: Indeholdt katalogplancer med relation til de udstillede emner.

Montre 8: Indeholdt især kiksspande - slebne, optiske og opale m. dekor, samt optiske skåle.

Montre 9: Indeholdt især visitkortskåle på fod.

Montre 10: Indeholdt lyseblåt glas - visitkortskåle, karaffer og børneting (kande & karaffel).

Montre 11: Indeholdt pressede glasvarer - saltkar, skåle, kander, vaser, sukker & flødesæt, ølglas og jardinere og i farverne: klar, rubinrød og urangrøn.

Montre 12: Indeholdt pressede varer - assietter, æggefad og sukker & flødesæt og i farverne: klar og lyseblå.

Montre 13: Indeholdt pressede varer - sukker & flødesæt, vandglas, lysestager, saltkar, skål på 3 ben, jardinere og i farverne: klar, rubinrød, urangrøn, ravfavet (gulbrun) og lyseblå.

Udstillerne var tilstede på Museet - Michael Bloch, Gunnar Brocks og fru Langå-Jensen, de 2 førstnævnte hilste vi allerede på på Fyns Glasværk. Det gav mulighed for en vis diskussion og samtale, hvilket mange medlemmer benyttede sig af, og på den måde fik et større udbytte, selvom "tingene" jo i sig selv - til en vis grad - taler for sig selv.

Når man går og ser sådan en udstilling, så er det helt klart, de ting, man ikke har set før, man har øje for - altså sjældenhederne. Dem var der adskillige af, især i montre 2, som jo indeholdt bl.a. 3 syreætsede overfangsvaser - hvoraf en var signeret af Behr, men også blandt de pressede ting var der en del sjældne ting, bl.a.

1. Fyns Glasværk, kat. 1924/702 (flødekande) - som her var vist i klar.
2. Fyns Glasværk, kat. 1924/716 (lysestage) - som var vist i farverne urangrøn og lyseblå.

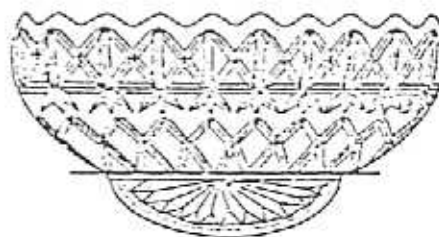
3. Fyns Glasværk, kat. 1924/730 (jardinere), som var udstillet i rubinrød og urangrøn (den farve i det mønster er vist nok ret sjælden).
4. Fyns Glasværk, kat. 1924/699 (æggefad), der var vist i lyseblåt - det er ihvertfald temmelig ualmindeligt.
5. Saltkar - urangrønt. Ikke vist i F.G.kataloger, men åbenbart tilskrevet F.G. pga. farven. Typen er K.G. plance nr. 708, der også er vist i Aalborg kat. som nr. 181. At den tilskrivning er behæftet med stor usikkerhed antydes vel bedst ved det faktum, at Kastrup Glasværk allerede i deres prislister fra dec. 1886 averterede enkelte ting i farven: urangrøn.

702
217

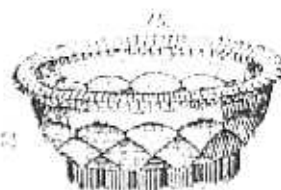
716
830

730
219

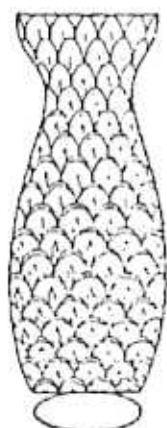
699
845

N° 703

Blandt de mundblæste emner var især en del af hyacintglas-
ne ualmindelige - her var faktisk alle Fyns Glasværks typer,
blandt de mere sjældne kan nævnes:

1. F.G. kat. 1924/472, der var vist i klar, lyseblå og rav-
farvet.
2. F.G. kat. 1890/hyacintglas, der var vist i 3 farver bl.a.
mangan og blå.

472
526

Hyacintglas.

Efter denne oplevelse satte vi kursen mod Antikcentret Mulle-
rup ved Kværndrup, som vi ankom til planmæssigt. Efter en
hurtig gennemgang af centeret fik vi serveret kaffe/grovbol-
ler - de var faktisk gode, blot en skam at deres knive var
så sløve.

Efter kaffe, "kampen" og lidt hyggesnak var der tid til lidt
ekstra rundgang, man skulle jo nødig overse noget, så tiden
blev udnyttet. En del medlemmer fandt da også noget, de kun-
ne bruge, men de store fund var der vist ikke tale om.

Herefter satte vi kursen mod Aalborg, som vi, rige på glasind-
tryk, planmæssigt ankom til ca. kl. 22.00

Jørgen Rønne.

"MIG OG MIN SAMLING".

Lektor Irene M. Kristensen, Højbjerg fortæller om sin samling af tekniske glas.

D. 15/11 - 1989 på AHM.

Formanden bød velkommen til dette arrangement og til Irene M. Kristensen, der især ville fortælle om tekniske glas.

I.M.K. startede med at sige, at det er svært at give en præcis definition af, hvad teknisk glas er, men man kan vel afgrænse det nogenlunde ved at sige, at det drejer sig om de ting, som befinder sig på de bageste billedsider i Glasbogen, bagest i de fleste kataloger og prislister og på KG planche E, de ting, som ikke er til direkte pynt og nytte i den daglige husholdning eller ved festlige lejligheder, men mere er hjælpemidler i forskning, undervisning og erhvervsliv, eller i sundhedens tjeneste. Herunder bliver det især måleglas, jeg kommer til at snakke om, da disse er mine hjertebørn.

I.M.K. gav herefter en begrundelse for, hvorfra hendes interesse for glas og især teknisk opstod.

I.M.K.: Jeg er født i Nysum tæt ved Rold Skov. Da min mor gik i skole fandt hun og hendes kammerater kulørte skår ved Myhlenbergs tomt og brugte dem som hinkesten. I min familie har man altid været gode til at gemme de gamle ting. Min far og hans far før ham har været ivrige samlere af alt muligt fra fortiden. Det var i forbindelse med sit arkæologiske arbejde, at far kom til at arbejde tæt sammen med Riismøller, som derfor kom meget i mit hjem, og som jeg husker som en rar hyggeonkel. Der blev naturligvis også snakket glas, og min far startede en lille samling, samtidig med at han begyndte at samle skår op i Myhlenbergs tomt. Arvestykkerne kom også til ære og værdighed.

Alt dette berørte imidlertid ikke mig så meget. Jeg havde travlt med en naturvidenskabelig uddannelse og senere med familie og arbejde. Det var først i 77, at jeg i en ferie begyndte at kigge nærmere på glassene derhjemme og studere lidt i Glasbogen. Naiv som jeg var, vandrede jeg ned til en antikvitetsforretning i Århus for at købe gamle glas. Resultatet blev et par - som det senere viste sig - tyske tønde-

glas, som jeg kom til at betale lidt for dyrt for. Dem har jeg senere skilt mig af med. Imidlertid var det netop i forbindelse med mit arbejde, at jeg nu fik startet på mit speciale. Jeg var - og er stadig - lærer ved Århus Katedralskole, og jeg havde aftalt med en kollega, at vi ville tage os sammen til at få ryddet op i skolens kemilaboratorium, hvor en masse gammelt ragelse havde stået og ligget og fyldt op i skuffer og skabe i mere end en menneskealder. Vore forgængere var meget imod oprydning. Nu dukkede der imidlertid ting og sager op, som var yderst interessante: et kvintglas og en flødemåler, glas med materialer fra Århus glasværk, kolber og retorter, wulfiske udviklingsflasker og slemmeglas, smukke gamle flasker og meget, meget mere. Jeg vidste ikke, at der havde været et glasværk i Århus, og jeg vidste ikke, hvad kvint var, men det hele var meget spændende, og jeg begyndte at sætte mig ind i tingene og at kigge på vinduer i antikvitetsforretningerne. Ret kort efter så jeg i et vindue et meget smukt, lille krus til 25 kvint. Jeg kredsede om det i over en uge, for det koste vel rigeligt, synes jeg. Men jeg måtte have det og købte det, og fra da af var jeg smittet af samlermanien. Med nogle måneders mellemrum fandt jeg flere kvintglas og andre ting. Det var relativt billigt, hvis man sammenligner med graverede drikkeglas fra samme periode.

Herefter viste I.M.K. nogle arvestykker og lod dem gå rundt: Olivenbrun feltflaske, hankekrus og vase i opalglas med blomsterdekor. Særlig feltflasken var interessant - den havde en god baggrund. Den havde I.M.K.'s oldefader båret i krigen 1864, hvor han blev såret.

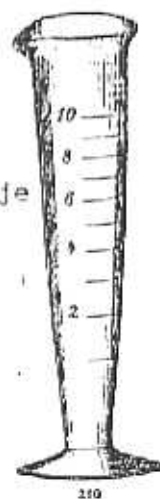
I.M.K. havde forberedt sig grundigt til dette foredrag, idet hun foruden en liste over medbragte ting, som jeg fik udleveret - havde fremstillet en lysbilledserie om hendes hjerte børn "Måleglassene". Billedserien viste de typer, som findes i de danske kataloger og prislister, samt som indledning det ældste kendte måleglas fundet i Danmark, hvilket er et jordfund fra København fra 1600-tallet, og nogle måleglas, der befinder sig på Medicinsk Historisk Museum, og som stammer fra forskellige danske apoteker.

Listen:

Fortegnelse over medbragte genstande.

1. Feltflaske.
2. Hankekrus. Fra min farmors morforældre i Døstrup og senere Hvarre. Før 1864
3. Vase med blomst. Fyens Glasværk. Givet til min mormor Oline Kristensen som julegave fra hendes husbond Jens Rytter i 1899 eller 1900. Der var oprindeligt to (de solgtes altid i par!), men dværgkokken fløj engang ind og væltede det ene ned.
4. Skår af vasebund.
5. Blækhus fra tomten ved Myhlenberg.
6. Prop til fluefanger fundet i Rebild.
7. Øjegas fra P. Sørensen Bach, Vebbestrup. Han havde mistet et øje efter stik af et kohorn. Fundet på ejendommens loft før 1916.
8. Kvintglas, typisk Aalborg. 10 kv.
9. Kvintglas, typisk Holmegaard. 10 kv. Rød skala.
10. 2 kvintglas, typisk Fyen. 25 kv. og 5 kv.
11. Typisk Apotekermål. 4 unze.
12. 2 atypiske apotekermål, et med snæver hals og et klokkeformet. 2 unze.
13. Flødemåler, typisk Holmegaard. (eft. Chevalier)
14. Flødemåler, typisk Fyen.
15. Saltmål. 50 kvint.
16. Lille kvintkrus. 25 kv.
17. Lille konisk krus. 25 Gr.
18. 250 "Grammer", Holmegaard.
19. 2 cylindre, overgangsformer. 100 Gr. og 100 cc.
20. 2 engelske mål, et bøgerformet og et spidst. 4 og 2 fl. oz.
21. Fransk mål, 250 grammes.

nr. 9.

nr. 8.

nr. 11.

nr. 13.

nr. 14.

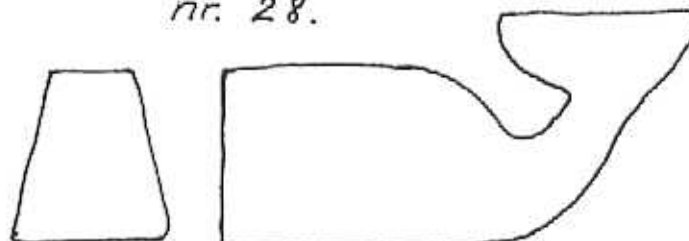
nr. 18

22. Wulfisk udviklingsflaske med tre halse og tubus.
23. Slemmeglas med afløbsrør og lille slemmeglas med tud.
24. Søblå kemikalief flaske med glasprop.
25. Retort og forlag.
26. Gammelt cylinderglas med korkprop.
27. Flaske med færdig blanding fra Aarhus Glasværk
28. Uringlas, sikkert fra et af de himmerlandske glasværker.
29. Kopglas med knop.
30. 2 spytglas, et blåt med låg og et klart krus, begge med inddeling.
32. 3 patteflasker, en gammel med tubus, en buttet og en slank, begge fastblæste.
33. Brystglas, klokkeform.
34. Medicinglas, hollandsk.

35. 2 fuglebade af lidt forskellig udformning.
36. Drikkeglas for fugle
37. Kirkegårds vase
38. legetøjsglaskugle med tradition for Aarhus Glasværk.
39. Gardinring
40. Glittesten
41. 3 hinkesten

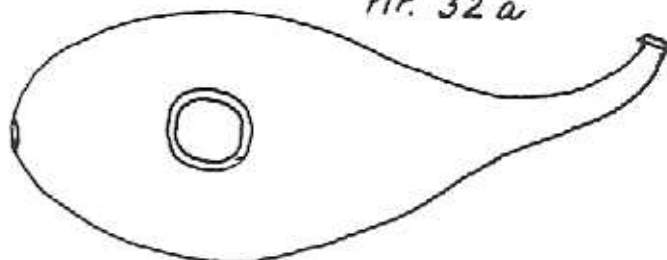
nr. 28.

42. Krarupflasken.
43. Opdeldoc-glas.
44. Chinaroborants-flaske.

45. Blomstermalet snapseglas.
46. "Rakkeglas".

nr. 32 a

47. Citronpresser, blå.
48. Struers katalog 1910.
49. "Mælkebruget i Danmark".

50. Et 50-kvint-lod og et 16-unze-lod, omjusteret til gram.

51. Høegh Guldberg: Selverhverv.
52. Gifthævert.
53. Alkoholometer.
54. Elektrolysekar.
55. dl-mål, stempet og justeret.
56. Meget lille flaske med inddeling til sukkergodt.

KVINT er en dansk specialitet. Importglas med dansk påsat skala er ikke sandsynlige, da formen ikke er set andre steder. Den vigtigste og længstvarende anvendelse for kvintglassene har været i mejeribrug til afmåling af osteløbe og smørfarve. Saltkrus og flødemålere hører også hjemme der. Bernhard Bøgild: "Mælkeribrug i Danmark" fra 1907 afbilder typer, der ligner Holmegaards men har Kv. til højre. Struers katalog 1910 nævner Kvintglas og saltglas og afbilder en flødemåler med fransk tekst. Øvrige måleglas heri ligner ikke danske katalogers og er sandsynligvis import. Kvintglas og saltkrus optræder i Kastrups og Holmegaards prislister så sent som i 1915-18, længe efter meterlovens indførelse, hvilket viser, at man på mejerierne har holdt fast ved de indarbejdede metoder.

APOTEKERMÅL (unze og drachme) er internationalt, og de eksemplarer, man finder, kan være udenlandske, medmindre de kan identificeres ved hjælp af prøvesamlingens eksemplarer.

Nøstetangen-kataloget har tegninger af mængdeglas med hank, som ligner en afbildning i Ada Polaks "Glasbogen" og et par stykker på Medicinsk Historisk Museum i København. Et af disse er forøvrigt som det eneste kendte eksemplar inddelt i lod.

Engelske mål er enten koniske eller bøgeformede. Franske mål er som regel udpræget klokkeformede med en meget fin skala.

En liter kom sandsynligvis til at hedde en liter, fordi der i 1700-tallet var en fransk glasmager ved navn Claude Emile Jean-Baptiste Litre, som var meget dygtig til at lave måleglas.

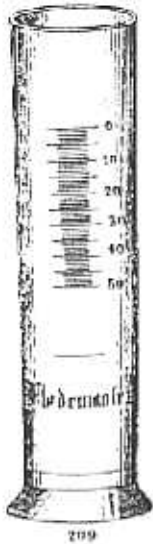
OVERGANGEN mellem gammel mål og vægt og metersystemet er flydende og er ikke ret meget bevendt ved datering. Fra apotekerne bredte brugen af decimalsystemet sig efterhånden ud til materialhandlere og videre til almindelig handel. Høegh Guldbergs "Selverhverv" anvender kvint i den oprindelige udgave (1870) og gram i tillægget i 4. udgave (1888). Glasværkskataloger omkring århundredskiftet bruger en syndig blanding af tommer, linier, centimeter, liter, pottes, lod, gram, pund og kvint. Der er også i begyndelsen af århundredet stor usikkerhed omkring brug af metersystemets vægt, rumfang, hulmål og betegnelserne herfor. På cylindriske måleglas ses både G, Gr, Grm, Gram, Grammer, Co. Com og endelig ml.

APOTEKERVÆGTEN 1 pund = 12 unzer á 8 drachmer á 3 skrupler á 20 gran.
 # 3 3 3 Gr

Man anvendte gerne ovenstående tegn, vægte angaves med romertal, i, ii o.s.v., idet ß betød ½.

Inddelingen kan spores tilbage til antikken og er ret international. Apotekernes rummål har også altid været angivet ved vægteenhederne.

nr. 3a

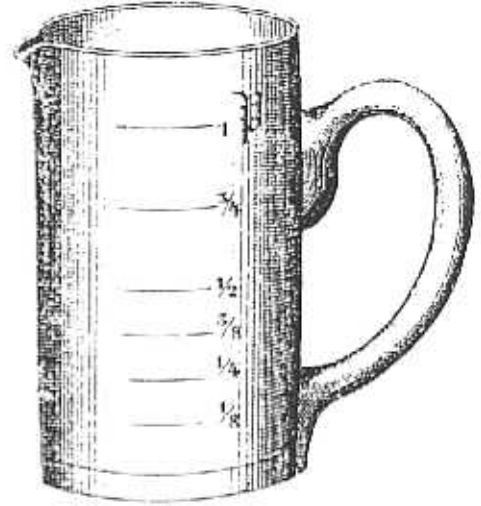
209

3b
Aalb. type

210

3c

217

Aalborg kat. ca. 1885.

nr. 5.

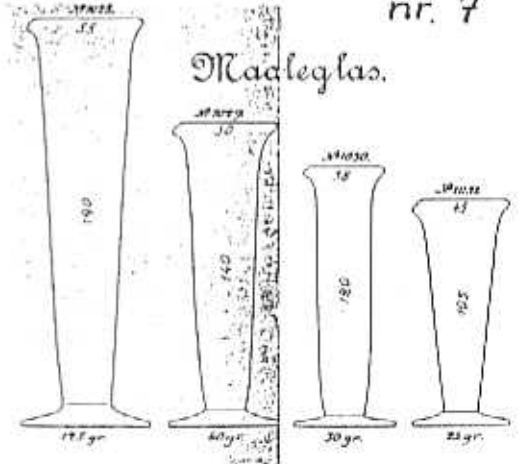
nr. 6

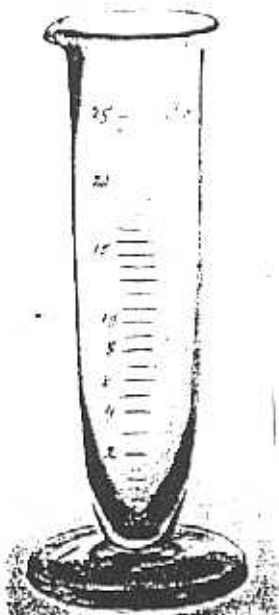
285

HG. Type.

nr. 7

nr. 8

FG. Type

284

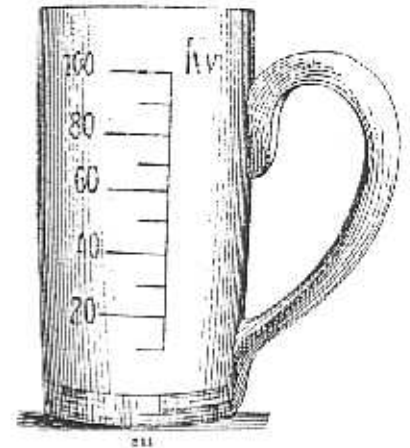
HG. saltmål

FG. saltmål

De 3 typer saltmål:

bemærk forskellen

211

Aalb. saltmål

KV glas - bemærk forskellen mellem nr. 3b, nr. 6 og nr. 8.

Til billedserien havde I.M.K. en mængde kommentarer om identificering m.m. - bl.a. disse:

1. Conradsminde pris-kurant nævner ikke mensurglas (måleglas), men det kan ikke udelukkes, at man har leveret på bestilling til især nordjyske apoteker.
2. Myhlenberg pris-kurant nævner mensurglas, mensurerede 2-4-6 lod. Der er ikke fundet skår i tomten, og man ved ikke, hvordan de ser ud (1 kvint = 5 g).
3. Aalborg kat.: Flødemåler nr. 209 - typen med streg over det graverede "flødemåler" kendes ikke. Nr. 210 (10 kv. glas) & nr. 212 (pottemål) kendes.
4. Holmegaard kat. 1853: Mælkemålere (cylinderform-mensur) i str. fra 1-10 pots med rumfangsinddeling kendes ikke.
5. Holmegaard kat. 1853: Mensurglas - både mensurerede og uden mensur - i str. fra 2-16 lod. Typen findes i prøvesamlingen i et eksemplar på 2 unze - flere eksemplarer kendes, også 4 unze (2 lod = 1 unze).
6. Holmegaard kat. 1900: Kvintglas (25 kv.) nr. 285 adskiller sig fra Aalborgs ved at have KV. til venstre og tal til højre og være uden lodret streg.
7. Kastrup plance E (1886): Måleglas nr. 1028-1031 (125-25 g) kan være vanskelig at identificere, da de er vist uden skala.
8. Fyn kat. 1890: Kvintglas (15 kv.) adskiller sig fra Holmegaards og Aalborgs ved at "KV" er i skønskrift.

Efter billedserien og betragtning af de medbragte måleglas - som illustrerede billedserien mere håndgribeligt, så vi på de øvrige medbragte ting, dem havde I.M.K. også mange kommentarer til. Meget spændende var nr. 28: Uringlas ("kantet" model), nr. 32: Patteflaske med tubus (flad, mandelformet model m. lang, skæv, dreven hals - kuglet), nr. 42: Rosenmålet snapseglass. Om det fortalte I.M.K., at eksperterne var lidt uenige om, om det var nordjysk eller ikke.

Om de to sidstnævnte (nr. 42 og 45) fortalte I.M.K., at hun på et tidligt tidspunkt var blevet medlem af vor kære forening (G.S.), og at det havde skærpet interessen for andre områder indenfor glas, samt at et samleområde som regel startes med, at man finder en virkelig god ting, som er så billig, at man ikke kan lade være med at købe den. Den kan jo altid bruges som bytteobjekt. Man har nu øjnene oppe for

lignende ting, og man køber flere og beholder dem istedet, fordi man bliver glad for dem og har en lille historie omkring erhvervelsen. Så KRARUP-flasken og det rosenmalede snapseglas, som hun havde købt henholdsvis billigt og rimeligt, og som egentlig var anskaffet som bytteobjekt, havde fået selskab af andre flasker og snapseglas.

Hendes nyeste dille (samleområde) er citronpressere - de er så dejlige billige - endnu. Desuden havde hun en svaghed for hinkesten og forskellige kuriositeter, som har en eller anden pudsigt anvendelsesform som f.eks. fuglebadet, glittestenen eller gardinringene.

Til sidst sagde Irene M. Kristensen, at det er en interesse, der har givet hende mange glæder. For det første jagten, især på de store markeder, hvor man går og leder efter det, som er ens højeste ønske, måske finder det, eller finder noget ganske andet og mindst lige så sjovt. Der er de stille stunder derhjemme, hvor man tænder projektørerne på vitrinen og nyder ejerglæden, finder ud af noget ved at sammenligne eller ved at læse i en glasbog. Der er hyggestunder med lidelsesfæller, hvor man sammen beundrer og diskuterer den ens samling og måske bytter lidt. Og ikke mindst samværet her i foreningen, hvor jeg har oplevet mange fine aftener.

Efter denne "salut" takkede formanden Irene M. Kristensen for et godt og veltilrettelagt foredrag om hendes samlervirke, og overrakte hende en "present".

Jørgen F. Rønne

Tak for det nye nummer af "GLASNYT". Bladet er virkelig ved at udvikle sig til det, som jeg håbede på, men som det tog nogen tid at få igang, et blad for glassamlere med debat om tingene.

Der kom rigtigt gang i tingene, da den nuværende redaktør, Jørgen Rønnest, kom til, og som alle redaktører skriver han det meste af bladet, selvom der i dette nummer er gode artikler af Jan Kock.

Men jeg må protestere imod Rønnest's teori om det lille sukkerstel eller rettere sukkerskålen, som på grund af den bøjede fod blev tilskrevet Conradsminde. En typisk Riismøller konklusion. Conradsminde har udført bøjede fødder - ergo er alle bøjede fødder gjort på Conradsminde.

Den går ikke. Derfor blev teksten ændret i 3. udgave - til "nok snarere Fyens Glasværk". Læg mærke til forbeholdet, for Holmegaard har jo også udført lyseblåt glas, søblåt, på samme tid, det var jo ganske enkelt modefarve omkring 1900. Så Holmegaard er da også en mulighed.

Min protest går da også mere på forsøget på at sammenligne den lille skål med Holmegaards katalog 1900, nr. 235. Hvis de to ting er ens, så har jeg ikke øjne i hovedet. Fig. 235 viser en skrå skål med en lille udbøjjet rand på en bred, massiv fod uden bøjjet rand. Skålen har en betydelig bredere rand, er mere lodret og står på en relativ tynd stilk (som et vinglas) på den meget omtalte bøjede fod. Så jeg protesterer mod udtrykket "som helt klart er omtalte sukkerskål". De har intet med hinanden at gøre - derfor kan det godt være Holmegaard eller Fyen, vi kan bare ikke bevise noget. Begge værker har iøvrigt udført dukkestel. Jeg tror iveren for at finde en løsning er løbet af med Rønnest denne gang.

I samme nummer efterlyser Rønnest kegleformede ølflaske. Slå op i "Danske Flasker", fig. 151 og 152. De er ganske vist ikke som afbildningen i kat. 1853, de har ikke den høje opstikning og er mere ligesidet. Men de er sikkert også en hel del yngre, måske fra 1880-erne. Så den rigtige flaske fra

1853 kendes - endnu - ikke, men fig. 151 og 152 kommer nærmest.

Læg iøvrigt mærke til, at $\frac{1}{2}$ pot flasken er tilføjet i prislisten, det eksemplar med de små blyantsskitser, men står klart på tegningen. Det er et af de små beviser for, at tegningerne er lidt yngre - måske 2-3 år - end prislisten. Der er desværre ikke dato på prislisten med blyantsskitserne - eller for den sags skyld på tegningerne.

Sign.

Mogens Schlüter.

11. 07. 1989.

Et "svar" til Mogens Schlüter.

Tak for dit brev, som indeholder meget af det, vi tidligere har efterlyst - nemlig ris, ros, spørgsmål eller svar, der kan give en god debat. Rosen har jeg "taget" til mig, risen i form af, at jeg har ladet iveren løbe af med mig vedr. min iagttagelse nedfældet i artiklen "Det "omtumlede" sukker og flødesæt", har jeg ikke taget til mig, hvilket fremgår andet sted i bladet.

Angående dine kommentarer til artiklen om "Den kegleformede bayerske ølflaske" så ville jeg ønske, at du ville læse den, for det har du vist ikke, ihvertfald har du misfortolket den. Læs også den fulde artikel i "GLASNYT" marts 1988, her findes muligvis svaret på, hvorfor flasken med den høje opstikning ikke kendes.

Iøvrigt er vi i redaktionen glade for dine indlæg, uden dem går vist næsten al form for debat i stå.

Jørgen F. Rønnest

27.08.1989

Holmegaard Glasværks portionssukkerskål kat. 1900, nr. 235.

Som det fremgår andet sted i dette "GLASNYT", så protesterer Mogens Schlüter mod, at jeg bruger udtrykket "som helt klart er omtalte sukkerskål" om den "lille skål på fod" vist i bogen Dansk Glas 3. udg. fig. 367 i relation til HG kat. 1900 nr. 235. Det er åbenbart ikke klart for alle, det kan man vist heller ikke forlange, derimod må jeg protestere mod hans citat "De har intet med hinanden at gøre".

Som jeg har antydnet i overskriften er jeg stadig af den mening, at de har meget med hinanden at gøre. Jeg vil her gerne give en mere uddybende konklusion, det synes påkrævet.

For det første må man tænke på to forhold, der har afgørende betydning for identificeringen.

1. Katalogets troværdighed mht. gengivelse af det virkelige emne.
2. Emnets fremstillingsmetode.

I relation til pkt. 1. vil jeg påpege, at HG. kat. 1900 er et tegnet katalog - ikke fotografier - som følge heraf er vi meget afhængige af tegnerens talent og akkuratesse. Kataloget - som helhed - viser klart efter min mening, at man ikke har tilstræbt at vise det helt nøjagtige produkt - mange af de tegnede emner er upræcise - for kantede hist og her, andre steder for tykke eller tynde. Derimod er tegneren tit omhyggelig med enkeltheder, hvilket vil sige at det, der kan ses med øjet ved at betragte emnet, det skal også kunne ses på tegningen (i kataloget). Det påskønner jeg i høj grad - idet hans tegninger ofte giver flere "oplysninger" end egentlig nødvendigt for at tjene sit formål som "salgsplanche".

Hvordan identificerer man en ting?

Selvfølgelig ved at finde nogle kendetegn, som - afhængig af tingens art - belyser tingen tilstrækkeligt. I den her forbindelse er især et kendetegn vigtigt - et punkt M. Schlüter slet ikke nævner - nemlig den ombøjede rand. Holmegaards katalog 1900 fig. 235's tegning viser helt klart efter konstruktionsprincipper, at denne har en ombøjet rand, som den virkelige skål også har. Tegningen viser også, at skålen har

en fane, den er ganske vist tegnet lovlig smal. Vedrørende kummens form, fanens størrelse, stilkens tykkelse og andre proportioner, så er det vigtigt her at drage pkt. 2 frem, nemlig: Emnets fremstillingsmetode. Sukkerskålene er som bekendt håndlavede - ikke maskinlavede - så i princippet er ikke 2 helt ens. Hvordan tegnerens forlæg har set ud, det ved vi ikke, men det er næppe den skål, der er vist i "Dansk Glas" 3. udg. fig. 267.

Hvad angår foden så mener M.S., at det er en massiv fod, der er vist på tegningen. Hvad mon han bygger den antagelse på? Det fremgår ingen steder. Derimod fremgår det, at skålen har en kraftig fod - som er meget velegnet til en restaurations-sukkerskål. Hvis det havde været en konstruktionstegning og ikke en salgsplanche, så havde vi fået den bøjede fod vist på tegningen - så heldige er vi desværre ikke, for så var sagen jo klar.

Holmegaard Glasværks
kat. 1900, nr. 235.

Konstruktionstegning -
den bøjede fod vist.

Desværre er det en salgsplanche - og på den slags virker sådanne angivelser forstyrrende og anvendes ikke, for køberne forstår det ikke - de forstår kun det, man kan se ved en betragtning af tingen (emnet).

Når jeg har ment, at foden er bøjjet, så har det også noget med økonomi at gøre. Desværre slår min tekniske viden på dette område ikke til, men man har vel lov at gøre sig sine tanker. Såfremt foden er massiv, som M.S. mener, hvilket vi ikke ved noget om, så ville emnet kræve en ekstra arbejdspro-

ces - nemlig planslibning af foden for at den kan stå ordentligt - jo mindre et emne er, jo større er dette krav, idet det næsten er umuligt ved drivning at få den helt plan. Såfremt man ikke vil planslibe, er en eller anden form for "opstikning" nødvendig, så hvorfor ikke en bøjet fod - den løsning forekommer mig at være billigst - glasmageren skal jo i forvejen forme (drive) foden.

Hvad er så de kendetegn, der gør en identifikation mulig, og som viser, at de er identiske?

1. Den ombøjede rand.
2. Den vandrette fane.
3. Den korte stilk med udplattet mollex ved foden.
4. Den kraftige fod.

Hvad taler imod, at de er ens iflg. tegningen - som M.S. mener?

1. Foden - det kan vi som sagt ikke afgøre.
2. Den tykke stilk - den har ihvertfald den samme udformning - men er blot tegnet for tyk.
3. Kummens form - det er det eneste springende punkt - her skal man tage de momenter i betragtning, som tidligere er nævnt. Men eksempelvis kan jeg nævne, at min skål er lidt skæv i kummen forstået på den måde, at den på en del af omkredsen er lige (lodret), på den resterende del skrå, uden at den dog er så skrå, som vist på tegningen.

Som sidste bemærkning vil jeg påpege, at faktisk intet i HG. kat. 1900 er ukendt. Hvis omtalte skål på fod ikke er samme katalogs nr. 235, hvad er så kat. nr. 235? Den efterlyses.

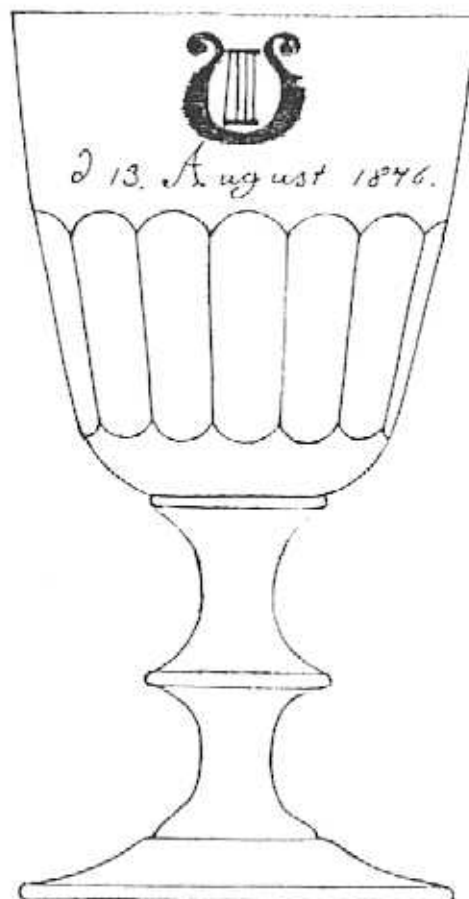
Som afslutning på denne artikel vil jeg overlade til GLAS-NYT's læsere at afgøre, om det er Mogens Schlüter eller undertegnede, der ikke kan se. Lad os få gang i debatten - skriv et indlæg. En hel del af GS medlemmer har jo samlet glas i mange år, hvilket netop giver én den indsigt, som her er brug for.

Jørgen F. Rønne

Sangforeningen Brage's foreningsglas

For et par år siden erhvervede jeg et vinglas - berliner med slibninger. Et interessant glas, som jeg var lige ved at overse, da indehaveren havde mange spændende "glas", og ved første øjekast var det "kun" et berlinerglas. Men ved nøjere "eftersyn" viste det slobne berliner sig at være forsynet med slibninger i form af navn, dato, årstal og en lyre. Ud fra disse kendetegn vurderede jeg berlinerglasset til at være udført på Aalborg Glasværk, vurderingen var især baseret på den måde, dato og årstal var udført - nemlig med skriveskrift, som er typisk for Aalborg Glasværk, medens navnet var med graverede versaler. Indehaveren mente helt bestemt, at glasset var udført på Holmegaard Glasværk, da han havde købt glasset af en familie fra København, og med den "forklaring" havde han ligefrem skrevet Holmegaard 1876 (d. 13. august) på prisskiltet.

Da jeg udtrykte tvivl, sagde han, at her var man ihvertfald ikke i tvivl om alderen, og at glasset nok havde tilhørt en musiker, hvilket også var min første indskydelse.

Højde ca. 12 cm.

Da jeg kom hjem, slog jeg op i Jan Kock's bog "Glas og Mennesker" med Aalborg-slibninger, idet det forekom mig, at jeg der havde set flere glas med "lyre", og hvis "min lyre" var identisk med en i bogen, så var al tvivl borte - så var det Aalborg Glasværk. Desværre var der ingen identiske, men så opdagede jeg, at "min datering" var fuldstændig lig med den ene datering på sangforeningen Brage's pokal, der er deponeret på Aalborg Historiske Museum. Denne pokal er også med en meget smuk lyre, hvilket mener jeg er Brage's symbol (emblem).

Herefter var jeg ikke i tvivl, det var Aalborg Glasværk. A.C. Lassen, hvis navn stod på glasset, har fået/anskaffet sig glasset pga. sin tilknytning til sangforeningen "Brage", anden mulighed kan måske tænkes - jeg tror det dog ikke.

Hvad med alderen på mit berlinerglas, sangforeningen "Brages" pokal har 2 dateringer, nemlig 13. august 1876 og 20. febr. 1881, hvis betydning man ikke kender, men pokalen regnes for at være udført på sidste tidsangivelse (omtrent), men hvad med mit berlinerglas, er det fra 1876? Min første indskydelse var, at det nok også var udført 1881, men hvorfor så kun angive en datering, og hvad hentyder den datering til? Senere er jeg kommet til den konklusion, at glasset er fra 1876, hvorfor skulle man skrive en anden datering end den aktuelle.

Jan Kock har i bogen skrevet om "Brage" pokalen "At ved en løselig gennemgang af foreningens papirer er det ikke lykkedes at finde en forklaring på de 2 dateringer" og måske finder man det aldrig. Ud fra "mit glas" er der efter min mening bl.a. disse 2 muligheder,

1. 1876 (d. 13. august) fik alle medlemmerne et glas med navn og samtidig blev der lavet en foreningspokal (en slags laugspokal). Den er så gået i stykker omkring 1881 og en ny er fremstillet.
2. I 1876 blev der ikke lavet nogen pokal, og da der i den mellemliggende tid (1876-1881) var kommet flere/mange nye medlemmer, så skulle de også have et foreningsglas - der blev så lavet nogle med 1881 (d. 20. febr.) til disse medlemmer, og samtidig blev der lavet en decideret foreningspokal. Da medlemmerne havde "foreningsglas"

med 2 fremstillingstidspunkter, blev det besluttet, at foreningspokalen også skulle have begge disse dateringer.

Med hensyn til de nøjagtige datoer, så kan anledningen til fremstillingen skyldes, at "Brage" på de 2 datoer har vundet en sangkonkurrence, som så er blevet markeret.

Hvilken mulighed, der eventuelt er den rigtige, kan underbygges af, om der findes et foreningsglas med angivelse d. 20. febr. 1881. Hvis et sådant kan findes, er teori nr. 2 99% sikker.

Hvis De er i besiddelse af et sådant glas, hører undertegnede gerne fra Dem, også hvis De er i besiddelse af glas med datering d. 13. aug. 1876 eller måske en helt 3. datering, hvilket dog ikke er sandsynligt.

Hvis nogle af GLASNYT's læsere tilfældigt/systematisk har fundet forklaring på dateringerne på Bragepokalen, så hører GLASNYT gerne om det.

Jørgen F. Rønnest
Rosenskrænten 9
9310 Vodskov

Pokal, kummen opdrevet, randen planslebet. Stilkens påsat kummen med en skarp mollex. Stilkens sammensat af to modstillede, hulblæste balustrer, adskilt af en kraftig knap. Overgangen til foden er forstærket med en kraftig, afrundet mollex. Påsat fod, dobbeltkuglet slibning under foden efter anheftning, foden desuden planslebet.

Kummens nederste del er forsynet med en dobbelt facetslibning og fodens kant med 12 sammenhængende facetter.

Under randen er kummen forsynet med en løbende løvranke i blomsterslibning.

På den ene side af kummen er der graveret en lyre omgivet af en symmetrisk egeløvsranke sammenholdt af en lille sløjfe og uden om dette igen en indskrift i fraktur »Sangforeningen Brage«.

På kummens modsatte side, adskilt af 2 uregelmæssige bladranker med flere blomster i hver, en indskrift i fraktur som lyder: »Til Erindring fra F.C. Rodschou & J. Handjk« og derunder med skriveskrift: »den 13. August 1876 og den 20. Februar 1881«.

Kraftigt, klart glas.

Højde 35 cm., Ø rand 17,2 cm., Ø fod 16,0 cm.